

TÖREBODA MARIESTAD GULLSPÅNG
Kommuner i samarbete

Handlingsplan för HIN i Mariestad Töreboda och Gullspång

Åtgärdande av enkelt avhjälpna hinder på
allmän plats

Tekniska förvaltningen

Mariestad Töreboda och Gullspång

TÖREBODA MARIESTAD GULLSPÅNG
Kommuner i samarbete

**Antagen av
Kommunstyrelsen**

Mariestad 2012-06-14

Töreboda 2012-05-02

Författare: Gull-Britt Svensson
Tillgänglighetssamordnare/Arbetsterape
ut i Mariestads Kommun

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	2
Sammanfattning	3
Inledning	3
Bakgrund	3
Syfte	3
Mål	4
Handlingsplanens innehåll	4
Vad är ett enkelt avhjälpt hinder	4
Hur har inventerade hinder identifierats	4
Vilka hinder har påträffats	5
Olika åtgärdsförslag	5
Hinder som ska åtgärdas	5
Åtgärder utöver enkelt avhjälpt hinder	5
Olika problemställningar och avvägningar	6
Ekonomi	6
TN fortsatta arbete	7
Organisation	7
Övrigt	8
<u>Bilaga:</u>	
Skapa ledytor	9
Nivåskillnader	9
Ej signalreglerade övergångsställen	9
Signalreglerade övergångsställen	10
Busshållplatser	10
Parkeringsplats för rörelsehindrade	10
Lekplatser	10
Trappor/Ramper	11
Belysning	11
Ojämn mark	11
Kontrastmarkeringar	11
Cykelställ	11
Kostnad; se Handlingsplan för Publika lokaler	

Sammanfattning

Handlingsplanen för åtgärdandet av enkelt avhjälpna hinder beskriver vad ett enkelt avhjälpna hinder är samt hur Tekniska förvaltningen (TF) ska struktureras kommande år för att genomföra rätt prioriterade tillgänglighetsåtgärder och nå ett mer tillgängligt Mariestad, Töreboda och Gullspång.

Ett flertal inventeringar och en del åtgärder av enkelt avhjälpna hinder har genomförts det senaste året. Utifrån den kunskap som samlats in finns det tämligen god kunskap om vilka brister som finns på allmän plats.

Inledning

Bakgrund

Enligt statistik från SCB:s så har ca 22 % av befolkning i åldrarna 16-84 år någon form av funktionshinder. Då det inte finns statistik för yngre personer än 16 år och äldre än 84 år, kan man med stor sannolikhet anta att minst 25 % av befolkningen har någon form av funktionsnedsättning.

Nedsatt rörelseförmåga kan exempelvis vara nedsatt funktion i armar, händer, bål och ben liksom dålig balans. Personer med nedsatt rörelseförmåga kan behöva använda t.ex. rullstol, rollator eller käpp. Nedsatt orienteringsförmåga kan exempelvis vara nedsatt syn, hörsel eller kognitiv förmåga (utvecklingsstörning, hjärnskada).

I december 2003 trädde Boverkets föreskrifter om enkelt avhjälpna hinder i kraft (BFS 2003:19, HIN 1) som ett komplement till 17 kapitlet 21 a § i PBL. Föreskriften innehåller föreskrifter och allmänna råd om vilka hinder som ska undanröjas så allmänna platser ska vara tillgängliga för alla senast år 2010. Dessa föreskrifter gäller fortfarande för ärenden som har påbörjats före den 2 maj 2011.

Den 2 maj 2011 trädde Boverkets föreskrifter och allmänna råd om avhjälpande av enkelt avhjälpna hinder till och i lokaler dit allmänheten har tillträde och på allmänna platser (BFS 2011:13 HIN 2) i kraft. Boverkets föreskrifter och allmänna råd (BFS 2003:19) ska upphöra att gälla.

Mariestad, Töreboda och Gullspångs kommuner har genomfört en inventering av allmänna platser. Inventering på allmän plats har gett kunskap om vilka enkelt avhjälpna hinder som finns och till viss del hur mycket arbete som kommer att krävas de närmaste åren för att få tillgängliga kommuner.

Syfte

Handlingsplanens syfte är att förtydliga arbetet med hur Tekniska förvaltningen ska arbeta för att på bästa möjliga sätt genomföra prioriterade tillgänglighetsåtgärder för en ökad tillgänglighet på allmän plats inom MTG kommuner och nå en ökad tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning, äldre och barn.

Mål

Handlingsplanens mål är att enkelt avhjälpna hinder på allmän plats ska vara åtgärdade 2016.

Handlingsplanens innehåll

Handlingsplanen är uppdelad i följande avsnitt:

- Inledning
- Vad är ett enkelt avhjälpna hinder
- Hur har inventerade hinder identifierats
- Olika åtgärdsförslag
- Olika problemställningar och avvägningar
- Ekonomi
- TF fortsatta arbete

Vad är ett enkelt avhjälpna hinder

I Boverkets föreskrifter och allmänna råd om undanröjande av enkelt avhjälpna hinder till och i lokaler som allmänheten har tillträde och på allmänna platser står följande definition: Med enkelt avhjälpna hinder avses sådana hinder som med hänsyn till nyttan av åtgärden och förutsättningarna på platsen kan anses rimliga att avhjälpa. Ett hinder kan med andra ord vara enkelt avhjälpna i en situation men inte i en annan.

Hur har inventerade hinder identifierats

Arbetsprocessen för inventeringsarbetet har utgångspunkt i tillgänglighetsdatabasen.

Syftet med tillgänglighetsdatabasen är att erbjuda detaljerad och tillförlitlig information om tillgänglighet till olika besöksmål och kommunala verksamheter. Huvudprincipen är att varje verksamhet ska beskrivas så väl att besökare med funktionshinder själva kan fatta beslut om de kan besöka platsen eller inte.

Under år 2009 och 2010 genomfördes inventering av gångstråk och torg av en projektanställd person. De gångstråk som hittills är inventerade är de mest frekvent använda stråk som leder mot torg i respektive kommun.

Kortfattat har arbetsprocessen varit enligt följande:

1. Gatuavdelningen har ställt samman och gjort prioriteringar vilka gångstråk som ska inventeras. Det tas hänsyn till viktiga målpunkter (affärer, läkare, terminal mm) samt mötesplatser såsom torg. Stråken följer till största delen befintliga gång- och cykelvägar samt trottoarer.
2. Inventeringen sker med hjälp av ett webbaserat formulär med ett antal kriterier som följer svensk lagstiftning inom tillgänglighetsområdet. Det har arbetats fram av Handikappkommittén, Västsvenska Turistrådet, representanter från näringslivet och den samlade handikapprörelsen. Inventeringen består även av fotodokumentation.

Inventeringsformulär för allmän plats omfattar följande situationer:

- Gångytor utomhus
- Övergångsställe
- Gatukorsning utan övergångsställe
- Sittplatser längs gångytan
- Handikapptolett
- Handikapparkering

Vilka hinder har påträffats

De vanligaste hindren som har identifierats vid allmän plats är:

- Ca 50 % av gångytor saknar jämn markyta
- Ca 40 % av gångbanorna har för stor sidolutning
- Kantsten längs trottoarerna saknar tillräcklig kontrastmarkering
- Gångyta är inte avskild mot cykelväg
- Kontrastmarkeringar saknas på fasta hinder, som lyktstolpar, trafikskyltar mm
- Många gångpassager/övergångsställen saknar avfasning av trottoar/kantsten och de gångpassager/övergångsställen som är avfasade har för lång sträcka med avfasning eller för brant lutning
- Trottoarkanter saknas eller är för låga

Olika åtgärdsförslag

Åtgärdsprioritering vid allmän plats:

- Övergångsställen
- Gångstråk
- Torg
- Busshållplatser
- Lekparker

När allmänna platser åtgärdas kommer åtgärderna i första hand att prioriteras med hänsyn till hur många som blir hjälpa av en åtgärd. Tanken är att man arbetar efter ett stråktänkande, vilket i korthet innebär att det ordnas bra tillgänglighet på ena sidan av en gata med möjlighet att ta sig över på ett flertal ställen. Åtgärder genom bostadsområden kommer inte att få lika hög prioritet som gångbanor vid viktiga målpunkter. Vid övergripande ombyggnationer av stadsdelar kan tidsplanen för planerade tillgänglighetsåtgärder ändras för att få samordningsvinster.

Hinder som ska åtgärdas samt hur de ska åtgärdas, se bilaga

Åtgärder utöver enkelt avhjälpna hinder

Att bygga bort enkelt avhjälpna hinder är en förutsättning för en tillgänglig kommun. Men utöver de krav som finns i HIN 1 vill Tekniska förvaltningen ytterligare förbättra allmän plats för allmänheten genom bland annat:

Se över behovet av fler bänkar/viloplatser.

Det är viktigt att det finns viloplatser före och efter backar, på vilplan, på torgytor och vid affärer. Viloplatser bör vara indragen från gångbanan och det ska finnas plats för rullstol eller rollator bredvid. För synsvaga är det viktigt att bänkarna har kontrasterande färg mot omgivning för att de ska vara lätta att hitta. Bänken ska vara utformad så att personer med funktionshinder ska kunna använda dem vilket innebär att sitthöjden ska vara lite högre än "normalt", ca 0,5 m och försedda med greppvänligt armstöd samt där så är möjligt även med ryggstöd.

Tillgänglighet till våra uteserveringar.

Följ kommunens rekommendationer

Olika problemställningar och avvägningar

Det finns flera tillfälliga hinder i vår utemiljö som inte berörs av lagen om enkelt avhjälpna hinder.

Snöröjning:

- Rutiner och eventuella omprioriteringar behöver ses över för att undvika snövallarna som uppstår på gångvägar då bilvägarna snöröjs efteråt.
- Sopning av gång och cykelvägar efter vinterns grusning.

Trottoarpratere/vippskyltar och övriga hinder:

- Exempel på övrigt hinder är trottoarpratere/vippskyltar. Exempelvis har restauranger någon form av skylt med deras erbjudanden. Vissa butiker har polistillstånd för att ha en del av sitt utbud utanför sin entré.
- Trottoarprataren ska placeras så att den inte utgör en trafikfara, skymmer fordonstrafik, hindrar framkomligheten eller utgör en olycksrisk. Fri passage ska medges med minst 1,65 meter. Skylten ska i första hand placeras i möbleringszonen.

Gångbaneutrymme:

- När anspråkstagande av gångyta sker med exempelvis containrar, byggställningar mm. Ska särskild hänsyn tas till utmärkning av gångbaneutrymme så att personer med funktionsnedsättning kan ta sig fram.

Ekonomi

I Tekniska nämndens budget år 2012 finns anslag för tillgänglighetsanpassning och trafiksäkerhetshöjande åtgärder på allmän plats. Gällande budget för 2013-2014 gäller motsvarande anslag som 2012. Dessutom finns pengar till förbättringsåtgärder inbyggda i projekt. Hur väl denna budget räcker är omöjligt att svara på i dagsläget.

Med tanke på att vissa åtgärder kan kräva stora resurser så finns en uppenbar risk att alla rimliga åtgärder inte kan åtgärdas fram till 2016.

Tekniska förvaltningens fortsatta arbete

Det fortsatta arbetet innehåller flera delar, inventering, planering, utförande och uppföljning/rapportering.

Förslag till tidplan för arbetet med enkelt avhjälpna hinder.

2012:

- Inventering

- Nuvarande avtal för fortsatt inventeringsarbete gäller 2012-12-31
- Definiera gångstråk på kartor till kommande inventeringar
- Regelbundna avstämningsmöten med ansvarig på gatavdelningen och inventeraren

- Planering

- Upprätta åtgärdsprogram/plan för enkelt avhjälpna hinder i gatumiljön samt på allmän plats. Åtgärdsprogrammen upprättas i samråd med berörda ansvariga personer på fastighetsavdelningen och tillsammans med tillgänglighetsforum(TGF), tillgänglighetsråd (TGR) samt KPHR.
- Gå igenom enkelt avhjälpna hinder och åtgärdsprioritera dem.
- Ev. beställa projektering av vissa åtgärder.
- Fastighetsägare bör medverka för att underlätta skapandet av tillgängliga entréer till affärslokaler etc.

Generellt finns det ca: 1000 st. hinder att åtgärda till 31 december 2016. Tekniska förvaltningens mål är att hinna med samtliga enkelt avhjälpna hinder till 31 december 2016, men det krävs ett prioriterat och effektivt arbete av samtliga inblandade aktörer. För att uppnå målet krävs att det åtgärdas 200 st./ år.

- Utförande

- Projektledning inklusive kontinuerliga möten med utförarna
- Åtgärder kommer att genomföras inom olika tillvägagångssätt:
 - Övergångsställen
 - Gatustråk
 - Torg
 - Busshållplatser
 - Lekparker

- Uppföljning och rapportering

- Uppföljning av åtgärderna med utförarna samt rapportering av utfall till arbetsgrupp
- Löpande information till nämnden halvårsvis samt årligen till kommunstyrelsen.

Organisation:

TF bemanning för detta arbete är:

- En person, motsvarande 0,50 tjänst, ansvarar för att arbetet med inventering av tillgänglighet och enkelt avhjälpna hinder fortskrider.
- En arbetsledare som ansvarar för genomförandet av enkelt avhjälpna hinder genom resurser i den egna organisationen eller genom externa entreprenörer.
- En arbetsgrupp ska skapas för att väga in viktiga synpunkter, och diskussioner om åtgärdsförslagen. Förslag på intern arbetsgrupp är:

- Ansvarig från gatuavdelning
- En person från miljö och bygg förvaltningen ex, bygglovsarkitekt
- Projektanställd inventeringsperson

Samråd kommer att ske med:

- Externa fastighetsägare
- Tillgänglighetsforum, Mariestad
- Tillgänglighetsråd, Töreboda
- Allmänna utskott, Gullspång

Övrigt

- Genomföra ”Passa - på - åtgärder” i samband med andra ingrepp i gatumiljön, t.ex. genomföra avfasning av trottoar vid lednings- och beläggningsarbeten.
- Utbilda personalen i enkelt avhjälpna hinder (HIN 1) och Boverkets författning och allmänna råd om tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga på allmänna platser och inom områden för andra anläggningar än byggnader, ALM 1.
- Förklara/marknadsföra vad vi ska göra och varför vi gör det

2013-2014:

Följande år kommer att genomföras på liknande sätt med organisation och samråd. Preliminärt kommer åren 2012-2013 att se ut enligt följande.

2013:

- Inventering samt löpande uppdatering av databas
 - Planering
 - Utförande
- Projektledning inklusive kontinuerliga möten med utförarna
- Åtgärder kommer att ske enligt prioriteringslista;
- * Övergångsställen/ gatupassager
 - * Gatustråk
 - * Busshållplatser
 - * Lekparker

- Uppföljning och rapportering

2014:

- Uppdatering av databas samt ev. fortsatt inventering
 - Planering
 - Utförande
 - Uppföljning och rapportering
- Samt revidering av denna plan.

Bilaga.

Skapa ledytor

- Ledytor behövs på platser där synsvaga behöver känn - och synbart material för att kunna ta sig från punkt A till punkt B. Ledytan utformas så att det är kännbart med både skor och käpp samt att stråket är tillräckligt kontrasterande till omgivande miljö. Ledytan bör vara ca 0,5-0,7 m bred för att en synsvag ska kunna ha användning av stråket. Om ledstråket är smalare än 0,5 m, exempelvis en rad (ca 0,35 m) taktila plattor, det vill säga plattor som kan uppfattas med känseln genom beröring, är det svårt för en blind person att upptäcka med käpp.
- Det finns fler materialval för att skapa ledytor. I befintlig miljö kan ledytor bildas utmed husfasader och på gångbanor som inte är gemensamma med cyklisterna. På andra sidan gångbanan används annat material, exempelvis gräs eller grus. Utformningen av ledytan ska vara enkel, logisk och konsekvent.
- Exempel på områden där ledytor behövs är över öppna ytor, exempelvis in- och utfarter samt torgytor.
- Ledytor är till skillnad från ledstråk inte en obruten kedja utan hinder och faror. Om istället ledstråk ska anordnas, ska det ske på säkrade platser och inte över in- och utfarter med fordon. Ett ledstråk kräver andra åtgärder så som stopp plikt för korsande fordon.

Nivåskillnader

- Nivåskillnader vid övergångsställen och andra gångpassager bör avfasas till 0-kant för att öka möjligheterna för personer i rullstol eller med rollator att ta sig upp och ner för trottoarkanten. Avfasningen bör, om plats finns, inte ha större lutning än 1:12 och bredden bör vara minst 90 cm, gärna 100 cm. Vid sidan av avfasningen bör kantstenen ligga kvar så att synskadade kan ta ut riktningen över gatan. Trottoarkanten ska vara minst 4 cm hög.
- Strategiska punkter, t.ex. övergångsställen och upphöjda gångpassager över gator bör kontrastmarkeras så att synsvaga, blinda och personer med utvecklingsstörning lättare skall kunna ta sig fram. Kontrastmarkering kan exempelvis anordnas genom att material med avvikande struktur och ljushet fälls in i markbeläggningen, t.ex. tydligt kännbara plattor, asfaltbeläggning eller släta plattor i gatstensyta. Markbeläggningen bör utformas så att den inte medför snubbelrisk. En ljushetskontrast på minst 0,40 enligt NCS gör det möjligt för många synsvaga att uppfatta markeringen.

Ej signalreglerade övergångsställen

- Övergångsställen är en mycket viktig målpunkt, främst gällande trafiksäkerhet. Inom kommunerna finns det flera olika varianter av övergångsställen. För att förenkla för alla men i första hand för funktionshindrade, barn och äldre bör utformningen bli mer konsekvent. Behovet att försöka prioritera så att det inom MTG enbart finns två till tre olika varianter av övergångsställe är önskvärt. Övergångsstället ska vara väl skyltat och om möjligt upplyst för att synas bra av både fotgängare och trafikanter.

Enligt enkelt avhjälpta hinder har ett övergångsställe ett flertal brister i MTG, såsom:

- kontrastmarkering
- avfasning vid nivåskillnader
- belysning

- Bredden på en avfasning bör vara ca 0.9 m med en kantstenshöjd på 0 cm, övrig del av kantstenshöjd bör ha en kantstenshöjd på ca 5 cm.

- För att förenkla för synsvaga och blinda att orientera sig från motsatt sida av trottoaren till övergångsställets början, bör kännetecken anordnas. Exempel på kännetecken är att anlägga en markbeklädning från husfasad till övergångsstället som både är kontrasterande och taktil.

Signalreglerade övergångsställen

- Även signalreglerade övergångsställen är en mycket viktig målpunkt. Av de signalreglerade övergångsställen i Mariestad som inventerats finns bland annat följande brister:
- Tryckknappslådan är felplacerad (för högt)
- Ljudnivån för låg (man behöver höra motsatt tryckknappslåda för vägledning över gatan)

Busshållplatser (inte inventerade)

- Busshållplatser ska utgöra ett tydligt markerat hållplatsområde och vara skyddat från cykeltrafik där så är möjligt. Hållplatsen ska vara försedd med taktil markbeläggning, kontrastmarkering och god belysning. Kantstenshöjden ska vara 12 cm.

Parkeringsplats för rörelsehindrade

- Avvägningen är inte alltid enkel mellan hur många parkeringsplatser för rörelsehindrade som bör anläggas och var de kan placeras. Placering av parkeringsplats för rörelsehindrade bör dock anordnas inom 25 m från huvudentré om så är möjligt, främst vid viktiga målpunkter så som bibliotek, apotek, läkarstationer, affärer mm. En parkeringsplats för rörelsehindrade bör vara 5,0 meter bred om inte platsen är belägen intill en fri yta. Sid- och längslutning bör inte överstiga 2 % (1:50).

Lekplatser

- Utformningen och utrustningen ska vara anpassad så att både barn och vuxna med funktionshinder kan vistas och till viss del använda lekplatsen.

Trappor/ramper

- Trappor bör kompletteras med ramp och vise versa för att det ska kunna användas av så många som möjligt. Handledare (ledstång) ska finnas på båda sidor, vara greppvänliga, finnas på två nivåer, sträcka sig 0,30 meter förbi dess början och slut och vara kontrasterande gentemot närmiljön. Översta och nedersta trappstegen ska vara kontrastmarkerade.

Belysning

- Det står i HIN 1 att ”Hinder i form av bristande eller bländande belysning ska undanröjas”. Bländande belysning ska undanröjas genom avskärmning eller val av placering av armatur.
- Belysning där man förflyttar sig bör vara jämn och anordnad så att synsvaga och personer med nedsatt rörelseförmåga kan uppfatta hur underlaget ser ut, och så att hörselskadade eller döva kan uppfatta teckenspråk och läsa på läppar.

Ojämn mark

- Ojämn mark som skapar snubbelrisk, förekommer i stor utsträckning. Det vanligaste är gropar i asfalt eller ojämna plattor även brunnar utgör ojämn mark.

Kontrastmarkeringar

- Hälften av samtliga hinder gällde brist på kontrastmarkering. Vanligaste är olika vägmarkerings- och belysningsstolpar samt större åtgärdsbehov vid exempelvis övergångsställen.
- Utstickande byggnadsdelar, kantstenar på trottoarer, stolpar i gångbanor, fallkanter och andra detaljer bör kontrastmarkeras för att underlätta för synsvaga och personer med utvecklingsstörning att urskilja detaljer

Cykelställ

- Cykelställ placeras ofta utmed husfasader. En husfasad är ett av de absolut bästa ledstråken för en blind att känna sig fram med käpp utmed. Placeringen av cykelställ är viktig för personer som har svårt att se. Hindren utgör en klar säkerhetsrisk om de är placerade i gångytan utan att vara markerade. Fasta hinder i gångytor bör, om de inte är möjliga att flytta från gångytan, tydligt markeras visuellt och utformas så att de kan upptäckas med teknikkäpp.

Litteratur:

BFS 2003:19 HIN 1. Boverkets föreskrifter och allmänna råd om undanröjande av enkelt avhjälpna hinder till och i lokaler dit allmänheten har tillträde och på allmänna platser.

BFS 2011:13 HIN 2. Boverkets föreskrifter och allmänna råd om avhjälpande av enkelt avhjälpna hinder till och i lokaler dit allmänheten har tillträde och på allmänna platser.

BFS 2011:5 ALM 2. Boverkets föreskrifter och allmänna råd om tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga på allmänna platser och inom områden för andra anläggningar än byggnader.

Enklare utan hinder, Boverket. ISBN 91-7147-857-4

